(इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णयाचा मराठी भाषेत अनुवाद)

मुंबई उच्च न्यायालयाच्या अधिकारितेतील

दिवाणी अपील अधिकारिता

रिट याचिका क्रमांक २५७/२०२५

संदीप केडा गरुड.

वय ४३ वर्षे, व्यवसाय - काही नाही

राहणार सर्व्हे क्रमांक ३३०, एकता नगर,

गवळी वाडा, श्रीरामनगर जवळ

सोसायटी ऑफिस, मालेगाव,

ता. मालेगाव, जि. नाशिक ... याचिकाकर्ता.

विरुद्ध.

१) महाराष्ट्र राज्य,

सचिवांमार्फत,

शालेय शिक्षण विभाग,

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

२) शिक्षण उपसंचालक,

नाशिक प्रदेश, नाशिक.

३) शिक्षण अधिकारी [माध्यमिक],

जिल्हा परिषद, नाशिक.

४) महात्मा ज्योतिबा फुले शिक्षण

संस्था, संगमेश्वर,

ता. मालेगाव, जिल्हा. नाशिक,

अध्यक्ष/सचिव यांच्यामार्फत.

५) जनता विद्यालय, वजिरखेडे,

ता. मालेगाव, जिल्हा. नाशिक,

त्याच्या मुख्याध्यापकांद्वारे ... उत्तरवादी

याचिकाकर्त्या तर्फे अश्विनी एन. बांदिवडेकर, अधिवक्ता यांच्याकडून निर्देश घेऊन श्री नरेंद्र व्ही. बांदिवडेकर, वरिष्ठ अधिवक्ता, सह श्री विनायक आर. कुंभार, श्री. राजेंद्र बी. खैरे .

उत्तरवादी/राज्यातर्फे श्री. पी.पी. काकडे, अतिरिक्त जी. पी. सह श्री निशा मेहरा, एजीपी.

उत्तरवादी क्रमांक ४ आणि ५ यांच्या तर्फे अधिवक्ता श्री सचिन ढाकेफाळकर यांच्याकडून निर्देश घेऊन, श्रीमती गौररत्न काळे .

न्यायमंच :- न्यायमूर्ती रवींद्र व्ही. घुगे आणि

न्यायमूर्ती अश्विन डी. भोबे.

दिनांक :- ६ नोव्हेंबर, २०२५

मौखिक न्यायनिर्णय : (न्यायमूर्ती रवींद्र व्ही. घुगे द्वारा)

१. उत्तरवादी क्रमांक ४ आणि ५ तर्फे त्यांच्या सूचनांनुसार विद्वान अधिवक्ता श्रीमती काळे हजर आहेत. त्या असे युक्तिवाद करतात की जरी या याचिकेवर आज निर्णय घेतला जाऊ शकतो, तरी एका आठवड्यात वकालनामा दाखल करण्याची परवानगी देण्यात यावी. विनंती स्वीकारण्यात येत आहे.

२. न्यादेश. विद्वान अतिरिक्त सरकारी वकील आणि विद्वान वकिलांनी सर्व उत्तरवादींच्या वतीने न्यादेश बाबत नोटीस बजावण्याचा हक्क सोडून दिला आहे. ही याचिका पक्षकारांच्या संमतीने अंतिम सुनावणीसाठी सादर केली जाते. याचिकाकर्त्याने प्रार्थना खंड (ब), (क) आणि (ड) खालीलप्रमाणे मांडले आहेत:

> *" ब] योग्य रिट, आदेश किंवा निर्देशाद्वारे, या माननीय न्यायालयाने उत्तरवादी क्रमांक ३ ने दिलेला २५.५.२०२३ रोजीचा आक्षेपित आदेश रद्द करावा आणि रद्दबातल करावा आणि त्यानुसार उत्तरवादी क्रमांक ३ ला ३१.८.२०१५ रोजी उत्तरवादी क्रमांक ५ शाळेत शिपाई म्हणून*

याचिकाकर्त्याची नियुक्ती ३ वर्षांच्या कालावधीसाठी मासिक मानधनावर करण्यास मान्यता देण्याचे आणि याचिकाकर्त्याला ३ वर्षांसाठी मानधन देण्यासाठी सर्व थकबाकीसह अनुदान देण्याचे निर्देश द्यावे.

क] योग्य रिट, आदेश किंवा निर्देशाद्वारे, माननीय न्यायालयाने उत्तरवादी क्रमांक ३ ला ३१.८.२०१८ पासून नियमित आणि वेतनश्रेणीवर उत्तरवादी क्रमांक ५ शाळेत शिपाई म्हणून याचिकाकर्त्याला पुढील मान्यता देण्याचे आणि सर्व थकबाकीसह सदर तारखेपासून वेतनश्रेणी / वेतनश्रेणीमध्ये वेतन देण्यासाठी अनुदान जारी करण्याचे निर्देश द्यावे.

ड] योग्य रिट, आदेश किंवा निर्देशाद्वारे, माननीय न्यायालयाने उत्तरवादी क्रमांक २ ला शालार्थ प्रणालीमध्ये याचिकाकर्त्याचे नाव प्रविष्ट करण्याची परवानगी देण्यास आणि उत्तरवादी

क्रमांक ५ शाळेत शिपाई म्हणून शालार्थ ओळखपत्र देण्यास, सर्व परिणामात्मक फायद्यांसह, निर्देश द्यावे.

३. याचिकाकर्त्याचा जन्म ०१/०६/१९८० रोजी झाला. तो अनुसूचित जाती प्रवर्गातील आहे. त्याने बारावीपर्यंत शिक्षण घेतले आहे. उत्तरवादी क्रमांक ५ शाळा ही पूर्णपणे अनुदानित माध्यमिक शाळा आहे. याचिकाकर्त्याचे वडील केदा गरुड हे उत्तरवादी क्रमांक ५ शाळेत कायमस्वरूपी आणि मान्यताप्राप्त कनिष्ठ लिपिक म्हणून काम करत होते आणि त्यांना सरकारने शाळेला दिलेल्या वेतन अनुदानातून मासिक वेतन मिळत होते.

४. याचिकाकर्त्याचे वडील १४/७/२०११ रोजी विधवा, ५ मुली आणि २ मुले सोडून गेले. कुटुंबातील इतर सदस्यांनी कोणताही आक्षेप घेतला नाही आणि याचिकाकर्त्याची ३१/८/२०१५ रोजी अनुकंपा तत्वावर उत्तरवादी क्रमांक ५ शाळेत शिपाई म्हणून नियुक्ती करण्यात आली. त्यांना स्थायी कर्मचाऱ्याच्या निवृत्तीमुळे रिक्त असलेल्या शिपाई म्हणून कायमस्वरूपी पदावर सामावून घेण्यात आले.

५. शाळेने ०१/९/२०१५ रोजीचा प्रस्ताव उत्तरवादी क्रमांक ३ कडून मंजुरीसाठी पाठवला. सदर प्रस्ताव उत्तरवादी क्रमांक ३ ला ०४/१२/२०१७ रोजी प्राप्त झाला. २५/५/२०२३ च्या आक्षेपित आदेशानुसार, प्रस्ताव नाकारण्यात आला.

६. महाराष्ट्र सरकारच्या शालेय आणि शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांनी जारी केलेल्या ३१/१२/२००२ च्या शासन निर्णयाचे आम्ही वाचन केले आहे. सदर जी. आर. मध्ये असे नमूद केले आहे की उमेदवाराची पात्रता लक्षात घेऊन उपलब्ध असलेल्या पदावर अनुकंपा तत्वावर पात्र कायदेशीर वारसाची नियुक्ती करता येईल. सदर जीआरमध्ये असेही नमूद केले आहे की जर एखाद्या उमेदवाराची उच्च पात्रता असेल आणि ज्या पदासाठी आवश्यक असलेली पात्रता उपलब्ध नसेल, तर उमेदवाराला कोणत्याही खालच्या पदावर नियुक्त करता येईल आणि जेव्हा असा उमेदवार ज्या पदासाठी पात्र असेल ते उच्च पद रिक्त होईल तेव्हा त्याला ज्या पदासाठी आवश्यक पात्रता आहे त्या पदावर सामावून घेण्याचा अधिकार असेल.

७. महाराष्ट्र राज्य, शालेय शिक्षण आणि क्रीडा विभागाचे डेस्क ऑफिसर, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेतील सर्व शिक्षण निरीक्षक आणि जिल्हा परिषद आणि महानगरपालिकांमधील शिक्षण अधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक आणि उच्च

माध्यमिक) यांनी १४/९/२०२२ रोजी जारी केलेल्या पत्रकात असे सूचित करण्यात आले आहे की, ज्या उमेदवाराचे मृत पालक ज्या पदावर काम करत होते त्या पदावर नियुक्ती करण्यास पात्र नसतील, त्याला उपलब्धतेनुसार कनिष्ठ पद देण्यात यावे.

८. निवेदने आणि युक्तिवादांच्या आधारे, आम्ही ३१/८/२०१५ च्या आक्षेपित आदेशाचे वाचन केले आहे, ज्यामध्ये, शिक्षण अधिकारी (माध्यमिक), जिल्हा परिषद, नाशिक यांनी याचिकाकर्त्याच्या नियुक्तीला मान्यता देण्यास नकार दिला आहे, केवळ या कारणास्तव की त्यांना कनिष्ठ पदावर नियुक्त करण्यात आले होते, कारण त्यांचे मृत वडील उच्च पदावर कार्यरत होते.

९. शिक्षण अधिकारी (माध्यमिक) यांनी लागू केलेले असे तर्क आम्हाला विचारात वाटले. याचिकाकर्त्याकडे त्यांच्या दिवंगत वडिलांप्रमाणेच समतुल्य पदावर नियुक्त होण्यासाठी आवश्यक असलेली पात्रता नाही यात कोणताही वाद नाही. या प्रकरणात आम्ही कठोर भूमिका घेऊ शकलो असतो. विद्वान अतिरिक्त सरकारी वकील आमच्यासमोर अशी विनंती करतात की शिक्षण अधिकाऱ्यांविरुद्ध कारवाई केली जाऊ नये कारण आक्षेपित आदेश चुकीच्या निर्णयाचा परिणाम असू शकतो.

१०. ज्या पदासाठी आवश्यक पात्रता आहे अशा पदावर नियुक्त केलेल्या अनुकंपा नियुक्तीला मान्यता देण्यास कोणतीही बंदी असू शकत नाही. खरं तर, ३१/१२/२००२ चा जी. आर. अशा अनुकंपा नियुक्तीच्या प्रकरणाशी व्यवहार करताना सरकारच्या व्यावहारिकतेचे संकेत देतो, जेणेकरून ज्या कुटुंबाने आपला कमावता माणूस गमावला आहे त्याला लवकरात लवकर आर्थिक मदत मिळेल. व्यवस्थापनाने याचिकाकर्त्याची शैक्षणिक पात्रता लक्षात घेऊन उपलब्ध असलेल्या शिपाई पदावर तातडीने नियुक्ती केली आहे याचे आम्ही विवेचन करत आहोत. शिक्षण अधिकाऱ्यांनी आक्षेपित आदेशात दिलेली कारणे टिकत नाहीत.

११. वरील बाबी लक्षात घेता, ही याचिका प्रार्थना खंड (ब), (क) आणि (ड) च्या संदर्भात मंजूर आहे.

१२. हे सांगण्याची गरज नाही की, वेतन अनुदानानुसार याचिकाकर्त्याचा नियमित पगाराचे अनुदान डिसेंबर २०२५ मध्ये येणाऱ्या पगाराच्या दिवशी सुरू होईल. थोडक्यात, डिसेंबरमध्ये देय असलेल्या नोव्हेंबर महिन्याचा पगार पगाराच्या दिवशी दिला जाईल. याचिकाकर्त्याला देय असलेल्या थकबाकीची गणना व्यवस्थापनाकडून केली जाईल आणि या संदर्भात आवश्यक बिले उत्तरवादी व्यवस्थापनाकडून

उत्तरवादी क्रमांक ३ शिक्षण अधिकाऱ्यांकडे २१ नोव्हेंबर, २०२५ ला किंवा त्यापूर्वी सादर केली जातील. शिक्षण अधिकारी वेतनाच्या थकबाकीची काटेकोरपणे गणना करतील आणि थकबाकीची रक्कम १५/१/२०२६ रोजी किंवा त्यापूर्वी दिली जाईल. जर अशी रक्कम दिली गेली नाही, तर आम्ही रक्कम देय होण्याच्या तारखेपासून ६% व्याज मंजूर करू आणि महाराष्ट्र राज्याच्या शालेय शिक्षण विभागातील सर्वोच्च अधिकारी विलंबित देयकाची जबाबदारी निश्चित करण्यासाठी आणि संबंधित अधिकाऱ्याकडून व्याजाचे घटक वसूल करण्यासाठी चौकशी करतील.

१३. वरील अटींमध्ये न्यादेश कायम करण्यात येत आहे.

(न्यायमूर्ती अश्विन डी. भोबे) (न्यायमूर्ती रवींद्र व्ही. घुगे)

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाचा मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही. तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.